

nō Amerika rānei, nō Tonga rānei, nō hea kē atu rānei, katoa ā rātou kōrero e hāngai ana ki tēnei kaupapa whānui: me pēhea e ora ai ngā reo hāpori o Aotearoa nei kia rite ai ki te kōrerotia o te reo Pākehā.

I pā mai te reo pōwhiri ki te Taura Whiri, ā, nā runga i te whakaaro me mātua tiaki te reo ake o tēnei whenua, i whakatauria me haere te Taura Whiri.

Ahako te pai o ngā hui pēnei, me tūpato tātou; ki te ngaro atu te reo Māori i a tātou nei, ko te matenga atu tēnā, mate rawa atu; kāore he whenua atu i Aotearoa kei reira te reo Māori e kōrero whānuitia ana. Engari ko ngā reo hāpori o waho kē atu i Aotearoa, ahako pēhea i tēnei whenua, kei ō rātou ake whenua e mau tonu ana ō rātou ake reo. Nō reira me ū Māori mā. Ki te moe te reo Māori, e kore rawa e whakahokia mai ki te whaiao, ki te ao mārama. (Ko ngā huatau o runga ake nōku ake, nō te kairangahau, nō reira kaua e whakawātia kētia ko te Taura Whiri.)

NGĀ KURA REO A TE TAURA WHIRI

Kāore he kura reo a te Taura Whiri ā te wā whakatā o ngā kura o te marama o Here-turi-kōkā. I a mātou e āta whiriwhiri ana āe rānei me whakatū, kaua rānei, i tae mai te pōwhiri kia tae atu te Taura Whiri ki te hui a "Te Hā o ngā Reo", arā, te hui kua whakamāramatia ake nei. Nā reira i waihotia ai te kura reo ki ngā kaiwhakaako Māori mō te tau hou. Kua whakatauria ka tu tēnei hui ki Waīmarama, atu i te 17 ki te 22 o ngā rā o Kohi-tātea 1993. Kia tata atu rā ki te wā ka pānuihia anō tēnei hui whakapakari i te reo me ngā whakahaere.

NGA MARAMATAKA A TE TAURA WHIRI

Me whakaara mai anō tētahi mō te tau e tū mai nei, me waiho rānei? Koia nei te pakirehua e whiua atu nei e te Taura Whiri ki a koutou mā.

I te whakaputanga tuatahitanga o te maramataka, i te tau 1990, i pau te katoa te hoko atu. Engari te maramataka mō 1991, kāore i pērā rawa te kaha hiahia mai. Ko te otinga, i kaha hipa atu

ngā whakapaunga i ngā whiwhinga moni, ā ka āhua raruraru te pūtea a te Taura Whiri. Nā tēnei i whakakorea ai te maramataka mō tēnei tau.

Heoi anō, i runga i te tonono mai i wīwī, i wāwā i te maramataka o tēnei tau, kei te whiriwhirihia anō mō te tau e tū mai nei. Nō reira e koutou mā, ka whakamōhio mai āe rānei me whakaara ake, kauaka rānei (mena ka \$45 te utu).

KEI HEA KOUTOU, KAIWHAKAMĀORI-Ā-TUHI MĀ?

He nui tonu ngā kōrero reo Pākehā kei te tukuna mai hei whakamāori mā te Taura Whiri. Nā te tokoiti o ngā kaimahi a te tari, kāore e taea te katoa te whakaoti.

Nō nā tata tonu nei i toko ake ai te whakaaro me whakapā kē atu ki te hunga kua whiwhi i te Tohu Kaiwhakamāori-ā-tuhi a te Taura Whiri me kore noa e tūpono mā reira e oti ai ngā whakamāoritanga kāore mātou e wātea ki te mahi. Nō reira ki te kimi mahi ētahi o koutou, ngā kaiwhakamāori-ā-tuhi nā te Taura Whiri nei i whakamātautau, me waea mai, tuhi mai rānei kia mōhio ai mātou kei hea koutou e noho ana. Inā tae mai he whakamāoritanga mā te Taura Whiri, tērā pea ka hoatu ki tētahi o koutou. Kaua e pōhēhē mai he mahi utukore tēnei; ka utua tonuhia te kaiwhakamāori-ā-tuhi ka hiahia whai mai i tēnei mahi.

TE MANA WHAKATAKOTO TIKANGA ROROHICO O AOTEAROA

E mahi ngātahi ana te Taura Whiri me tētahi tangata ki te whakauru i te tohuto ki te huinga pū o ngā pūmanawa rorohiko katoa kei te whakanaohia mai i Aotearoa nei. E taea ai tēnei, ka mātua tonono atu te Taura Whiri ki te Mana Whakatakoto Tikanga Rorohiko o te motu, kia riro mā reira e whakaae mai, e whakarei atu rānei. Ko te hua nui mena ki te whakamanatia tēnei tonono, ka māmā ake te nanao atu i te tohuto, ahako te momo pūmanawa rorohiko. Ko te tūmanako mā te pātahi kotahi ka taea ngā oropuare te tohuto. Kāore e kore ka whakamāmā ake tēnei i te mahi a te kaipatopato reo Māori e ū ana ki ngā whakahau a te Taura Whiri mō te whakamahia o te tohuto hei tohu i te tō o te oropuare!